

Skadade högmossar

Degenererade högmossar ännu med förmåga att naturligt regenerera

Degraded raised bogs still capable of natural regeneration

EU-kod: 7110

Länk: Gemensam text (namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#2

Beskrivning av naturtypen

Länk: Gemensam text (beskrivning av naturtypen)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#2

Utdrag ur EU:s tolkningsmanual

These are raised bogs where there has been disruption (usually anthropogenic) to the natural hydrology of the peat body, leading to surface desiccation and/or species change or loss. Vegetation on these sites usually contains species typical of active raised bog as the main component, but the relative abundance of individual species is different. Sites judged to be still capable of natural regeneration will include those areas where the hydrology can be repaired and where, with appropriate rehabilitation management, there is a reasonable expectation of reestablishing vegetation with peat-forming capability within 30 years.

Svensk tolkning av definitionen

Habitatet omfattar hela eller delar av tydligt välvda mossar där ingrepp har påverkat hydrologi och hydrotopografi så att myren skadats så pass att förändringar i vegetationen skett. Den naturliga artsammansättningen har ändrats och/eller ytskiktet är torrare än vad som är normalt för en högmosse. Torvbildningen har upphört och nedbrytning av torven påbörjats. Dessa myrar ska vara möjliga att restaurera så att mossen förväntas återfå sin torvbildande förmåga inom 30 år.

Habitatet förekommer endast på mossar som tydligt har höjt sig över omgivningen och utvecklat ett öppet eller trädklätt mosseplan. Mossen kan antingen vara plåtformigt, koncentriskt eller excentriskt välvd.

Laggkärr och den randskog som ofta finns mellan mosseplanet och laggen inkluderas i habitatet. Krontäckningen kan vara 0-100%. Gölar, höljor, strängar, tuvor, dråg, småvatten och vattenmosaiker kan förekomma i högmossekomplexet.

Mosseplanet är en ombrotrof miljö vilket innebär att vattenförsörjningen endast sker genom direkt nederbörd. Därmed blir näringshalten och pH-värdet mycket låga vilket gör miljön artfattig. Habitatet har en perenn vegetation som ofta domineras av ris och vitmossor. Förändringar i vegetation och strukturer på grund av ingrepp i myren innebär t ex ofta ett onormalt stort inslag av lavar, att ljung, sly och träd dominerar på bekostnad av vitmossa samt att strukturen med höljor och tuvor försvinner.

Tre undergrupper kan urskiljas:

- Öppna mosseplan (krontäckning 0-30%)
- Trädklädda mosseplan och delar av mosse (krontäckning 30-100%)

- Laggkärr (krontäckning 0-100%)

Naturlighetskriterier: Helt förstörda myrar där det finns en irreversibel antropogen påverkan på hydrologi, hydrotopografi och hydrokemi ska inte ingå i habitatet. Myrar och delar av myrar med stark generell eller lokal påverkan, t ex vegetationsförändringar såsom igenväxning, kan inkluderas förutsatt att myren har potential att restaureras. Ingreppen kan utgöras av dikning, torvtäkt, vägdragning etc.

Kommentarer

Naturtypen skadade högmossar enligt habitatdirektivet förekommer i boreal och kontinental biogeografisk region.

Tydligt påverkade delar av en högmosse (se 7110), med t ex vegetationsförändringar och igenväxning, klassas som naturtypen skadad högmosse (7120) förutsatt att myren har potential att restaureras. Naturtypen skadad högmosse används dock bara för ytor inom skyddade områden (t ex naturreservat) eller Natura 2000-områden, i övriga landskapet använder vi inte habitatdirektivets naturtypsindelning för skadade mossar. Ingreppen utgörs ofta av dikning, torvtäkt eller vägdragning. Helt förstörda myrar med en irreversibel antropogen påverkan på hydrologi, hydrotopografi och hydrokemi uppfyller varken kriterierna för högmosse (7110) eller skadad högmosse (7120).

I Sverige hanteras naturtypen skadade högmossar (7120) endast inom skyddade områden eftersom vi, med godkännande från EU-kommissionen, hellre prioriterar genomförande av bevarandeåtgärder i intakta högmossar med höga naturvärden. Hanteringen av skadade högmossar (7120) är dock viktigt i skyddade områden för att undvika att ingående delar som är trädklädda på grund av skada tolkas som andra myrhabitat, där naturlighetskraven är högre. Ambitionen är att degenererade högmossar i dessa områden ska återställas och med tiden kunna föras från 7120 till 7110.

Gränsdragning mot andra naturtyper

- Naturtypen skadad högmosse ska inte användas för mossar eller delar av mossekomplex som har en vegetation och en morfologi som indikerar hydrologiskt intakta miljöer, utan behov av mer omfattande restaureringsåtgärder. Dessa klassas som respektive naturtyp 7110, 7140 eller 91D0 beroende på välvning och trädtäckning.
- Skadade högmossar som ligger i aapamyrrkomplex ska ingå i aapamyrrobjektet (7310) och anges som undertyp 7120.

Viktiga strukturer och funktioner

- Se högmossar, 7110.

Typiska och karakteristiska arter

De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsamt tillstånd. De karakteristiska arterna utgörs av ”vanliga” arter som utmärker naturtypen.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	K-art *	T-art	Grupp	Region
Kärlväxter					
<i>Andromeda polifolia</i>	rosling	K-art			
<i>Betula nana</i>	dvärgbjörk	K-art			
<i>Carex limosa</i>	dystarr	K-art	T-art		B, K
<i>Carex pauciflora</i>	taggstarr	K-art			
<i>Drosera anglica</i>	storsileshår	K-art	T-art		B, K
<i>Drosera rotundifolia</i>	rundsileshår	K-art	T-art		B, K
<i>Empetrum nigrum</i>	kråkbär	K-art			
<i>Eriophorum vaginatum</i>	tuvull	K-art			
<i>Rhododendron tomentosum</i>	skvattram	K-art			
<i>Rhynchospora alba</i>	vitag	K-art	T-art		B, K
<i>Rhynchospora fusca</i>	brunag		T-art		B, K
<i>Scheuchzeria palustris</i>	kallgräs	K-art	T-art		B, K
<i>Trichophorum cespitosum</i>	tuvsäv		T-art		B, K
<i>Utricularia intermedia</i>	dybläddra	K-art			
<i>Utricularia minor</i>	dvärgbläddra	K-art			
<i>Vaccinium oxycoccos</i>	tranbär	K-art			
Mossor					
<i>Odontoschisma sphagni</i>	myrknutmossa	K-art			
<i>Sphagnum angustifolium</i>	klubbvitmossa	K-art			
<i>Sphagnum austinii</i>	snärjvitmossa		T-art		B, K
<i>Sphagnum balticum</i>	flaggvitmossa	K-art	T-art		B, K
<i>Sphagnum cuspidatum</i>	flytvitmossa	K-art	T-art		B, K
<i>Sphagnum fimbriatum</i>	fransvitmossa	K-art			
<i>Sphagnum fuscum</i>	rostvitmossa	K-art	T-art		B, K
<i>Sphagnum magellanicum</i>	praktvitmossa	K-art	T-art		B, K
<i>Sphagnum majus</i>	rufsvitmossa	K-art	T-art		B, K
<i>Sphagnum rubellum</i>	rubinvitmossa	K-art	T-art		B, K
<i>Sphagnum tenellum</i>	ullvitmossa		T-art		B, K
Lavar					
<i>Cladonia stygia</i>	svart renlav	K-art			
Fåglar					
<i>Circus cyaneus</i>	Blå kärrhök		T-art		B
<i>Motacilla flava</i>	gulärta		T-art		B, K
<i>Numenius arquata</i>	storspov		T-art		B, K
<i>Numenius phaeopus</i>	småspov		T-art		B
<i>Pluvialis apricaria</i>	ljungpipare		T-art		B, K

Tringa glareola	grönben	T-art	B, K
-----------------	---------	-------	------

* Karaktärsarter saknas i EU:s definition av 7120. Delvis kan samma arter som för högmossar (7110) användas, högmossarnas samtliga karaktärsarter är inlagda ovan.

Klassificering enligt andra klassificeringssystem

Klassificeringssystem	Naturtypens motsvarighet
VIN:	Delvis samma som för högmossar (7110)
EUNIS:	D1.12 Damaged, inactive bogs.

Utbredning och förekomst

Länk: Gemensam text (utbredning och förekomst)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf

#5

Rapporterad nationell bevarandestatus år 2007

Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpekade för naturtypen (st)		10	8	17
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)		1150	2650	3800
Referensvärde (km ²)		0	0	0
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Förekomstareal				
Aktuellt värde (km ²)		8	3	11
Referensvärde (km ²)		0	0	0
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Kvalitet				
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Stabil	Försämring	
Framtidsutsikt				
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Förbättring	Försämring	
Samlad bedömning				
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Stabil	Försämring	

Kommentarer till rapporterade uppgifter

Utbredning och förekomst av naturtypen är beräknad efter vad som förekommer i skyddade områden och Natura 2000-områden och speglar inte den verkliga förekomsten. För naturtypen har inga referensvärden tagits fram eftersom målsättningen är att naturtypen ska restaureras och övergå i aktiv högmosse (7110).

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf

#8

Målsättningen med naturtypen är att restaurera och omföra dem till högmosse. Förutsättningarna för gynnsam bevarandestatus är därmed desamma som för 7110 (högmosse).

Artsammansättningen inkl. typiska arterska stegvis bli alltmer lik den för 7110 och så småningom kunna klassas till det habitatet, vilket kräver att förutsättningar i form av strukturer och funktioner är desamma som för 7110. strukturer och funktioner som utgör förutsättningarna för naturtypen 7110.

Vegetation och variation av strukturer/formelement (ex. tuvor, strängar, hölJOR, gölar, slukhål, dråg, lagg, randskog) förutsätter att hydrologisk restaurering och en hydrokemi som är naturlig. Detta inkluderar att torv inte oxideras som en följd av antropogena ingrepp utan endast som en eventuell följd av naturliga förändringar.

De hydrologiska och näringsfattiga förhållandena som råder på mosseplanet, med vattenförsörjning endast genom direkt nederbörd, behöver upprätthållas också för att motverka vegetationsförändringar och igenväxning orsakad av dränering eller luftburet nedfall av näring.

Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus kan inte existera för skadade högmossar utan det är först när de övergått till 7110 som de kan bedömas ha sådan status.

Förvaltning/skötsel

För att kunna få gynnsamt tillstånd är de degenererade mossarna i allmänhet beroende av restaureringsåtgärder, framför allt återställd hydrologi. Återställande av hydrologin i andra, mindre påverkade våtmarkstyper har dock normalt högre prioritet.

Hotbild

- Befintliga och tidigare genomförda ingrepp i form av dikning och andra markavvattnande åtgärder liksom dämning påverkar naturtypens hydrologi

och hydrokemi, vilket kan ge konsekvenser på vegetation och torvbildning samt torvnedbrytning. Även markavvattningsföretag och dämning i närliggande våtmarks- eller fastmarksmiljöer kan påverka naturtypen. Effekterna kan vara uttorkning ökad igenväxning och erosion.

- Torvbrytning är ett hot som riskerar att öka i takt med efterfrågan på torv som energikälla och jordförbättringsmedel.
- Anläggning av skogsbilvägar över eller i närheten av naturtypen kan förutom påverkan på den fysiska miljön påverka hydrologin och/eller hydrokemin i ett område.
- Skogsbruk i närområdet; avverkning av fastmarksholmar och buffertzoner förändrar hydrologi, lokalklimat och struktur i övergångszonen mellan myren och fast mark. Avverkning av närliggande fastmarksskog kan också orsaka läckage av näringsämnen ut på myren.
- Spridning av till exempel kalk, aska och gödningsämnen i naturtypen ger drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Motsvarande spridning av kemiska substanser i naturtypens närhet kan också skada naturtypen genom luftburen deposition eller genom transport med tillrinnande vatten.
- Ökad våtdeposition av kväve gör att naturtypens vegetationssammansättning förändras med resultat att antalet vitmossor minskar, och andelen gräs, buskar och träd ökar.
- Samhällsbyggande med nya kommunikationsleder, anläggningar etc kan direkt eller indirekt förstöra eller orsaka skada på naturtypen.

Bevarandeåtgärder

- Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för naturtypen sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprovning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- Gröna skogsbruksplaner, skogscertifiering eller frivilliga avsättningar kan vara ändamålsenliga bevarandeåtgärder för skogsfastigheter i anslutning till och på fastmarksholmar i förtecknade högmossar.
- Information till markägare och verksamhetsutövare bör samordnas mellan länsstyrelsen, skogsstyrelsen och kommunen.
- Rådgivning om försiktighetsåtgärder vid skogsbruksåtgärder och skyddsdikning.

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf

#11

- Naturtypen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 1.
- Regelverk som är särskilt viktigt för naturtypen är markavvattning, torvtäkt och skogsbrukets regelverk.
- Regelverk som är särskilt viktigt för naturtypens omgivning utöver det som nämns ovan är vattenverksamhet och jordbrukets regelverk.

Bevarandemål, målindikatorer och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#19

På Naturvårdsverkets hemsida om uppföljning i skyddade områden, finns en rapport (6379:2010) om uppföljnings i skyddade områden. Den beskriver arbetet med formulering av mål och användande av målindikatorer för att följa upp målen. Rapporten beskriver det generella arbetet, och uppföljningen i detalj beskrivs i manualer för uppföljning av olika naturtyper. Det finns även manualer för uppföljning av olika naturtypsgrupper. Där finns information om arbetsmetoder, och exempel på olika målindikatorer.

Det finns bland annat manualer för Våtmarker, för Flygbildstolkning och för olika artgrupper.

Skadade högmossar ska framför allt följas upp efter restaureringsåtgärd.

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/natur/naturgemensam.pdf#19

Naturtyps- och ekosystemvis litteratur

Götbrink E (2008). Manual 7. Manual för uppföljning i myrar. Version 2.0

Löfroth M (1991): Våtmarkerna och deras betydelse. Naturvårdsverket Rapport 3824.

Naturvårdsverket (2007): Myrskyddsplan för Sverige. Huvudrapport över revidering 2006. Rapport 5667.

Naturvårdsverket (2007). Myrskyddsplan för Sverige. Delrapport – objekt i Svealand. Rapport 5668.

Naturvårdsverket (2007). Myrskyddsplan för Sverige. Delrapport – objekt i Götaland. Rapport 5670.

Naturvårdsverket (2007): Myrskyddsplan för Sverige. Delrapport – objekt i Norrland (rättad utgåva). Rapport 5787.

Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet (2005). Nationell strategi för Myllrande våtmarker.

Naturtyps- och ekosystemvisa länkar

Naturvårdsverket handledning för miljöövervakning:

<http://www.naturvardsverket.se/sv/Tillstandet-i-miljon/Miljoovervakning/Handledning-for-miljoovervakning/Metoder/Undersokningstyper/Undersokningstyp-Vatmark/>

Kontaktuppgifter

Lena Tranvik
lena.tranvik@artdata.slu.se
018-67 24 78

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala